

Datum

23 februari 2024

Onderwerp

VNG-inbreng plenair debat Gezond en Actief Leven Akkoord 29 februari

Geachte woordvoerders Zorg,

Op donderdag 29 februari vindt het plenaire debat over het Gezond en Actief Leven Akkoord plaats. Gemeenten hebben dit akkoord medeondertekend en zich daarbij gecommitteerd aan de opdracht om de beweging naar een gezondere samenleving vorm te geven en te versnellen.

De VNG vraagt graag uw aandacht voor twee punten, waarvan wij verzoeken deze te betrekken bij het debat.

1. Aandacht voor Health in All Policies en voer het maatschappelijk debat

Een gezondere en zelfredzamere bevolking heeft minder zorg nodig, is vitaler en kan daardoor actiever meedoen in de samenleving. Gemeenten hebben een cruciale rol en wettelijke taak in het stimuleren van de gezondheid en participatie van hun inwoners en kansengelijkheid te bevorderen. Hieraan werken gemeenten met veel energie via onder andere het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) in combinatie met het Integraal Zorgakkoord (IZA)^[1]. Samen met organisaties in het sociaal domein, verzekeraars en zorgpartijen zetten zij zich in voor de vele uitdagingen in hun gemeente en regio.

Maak werk van Health in All Policies

Het concept “brede welvaart” wordt tegenwoordig breed omarmd. Dat betekent dat gezondheid als waarde meer prioriteit zou moeten krijgen dan economische groei en terug moet komen binnen alle beleidsdomeinen: van wonen tot werk, van klimaat tot cultuur. Gemeenten vragen daarom om een rijksbrede organisatie die gezondheidsbeleid aanjaagt, coördineert en effectueert en bovenal faciliteert. De rijksoverheid zou daarnaast strenger beleid kunnen ontwikkelen om private partijen meer te reguleren (bijvoorbeeld de voedselomgeving). Wij verzoeken u de staatssecretaris te vragen: welke (politieke) keuzes gaat het kabinet maken om breed in te zetten op gezonde leef-, leer-, werk- en voedselomgeving? En hoe zorgt hij dat de vrijblijvendheid eraf gaat en we structureel, samenhangend en domeinoverstijgend rijksbeleid kunnen formuleren en uitvoeren?

^[1] Bijvoorbeeld de programma's Wonen en zorg voor ouderen en Iedereen doet mee.

Voer het maatschappelijke debat met inwoners over de transformatie van zorg naar gezondheid.

Zorg wordt in de nabije toekomst niet meer beschikbaar zoals de inwoner gewend is en gaat zich meer richten op collectieve vormen van zorg en ondersteuning, e-health en preventie (het voorkomen dat zorg nodig is). Inwoners moeten weten wat zij van de overheid kunnen verwachten. De insteek rondom burgerparticipatie in de transformatie van zorg naar gezondheid is op dit moment nog smal, namelijk betrokkenheid bij zorg (via patiënten participatie). Met het oog op versterken van gemeenschappen en omzien naar elkaar is een bredere insteek nodig: je hebt die vitale inwoners en gemeenschappen hard nodig. Gemeenten hebben de positie om hen mee te nemen in de ontwikkelingen en kunnen zorgen voor een betere aansluiting bij het draagvlak en de draagkracht van de initiatieven, voorzieningen en steunsystemen in de wijken. Juist deze rol van gemeenten staat onder druk, door het uitblijven van een stabiel meerjarenperspectief voor het gemeentefonds. De transformatie van zorg naar gezondheid vraagt juist eerder om het meebewegen van budget. We verzoeken de staatssecretaris om aan te geven hoe hij de rol van gemeenten ziet bij het betrekken van inwoners bij (on)houdbaarheid van de zorg en welke randvoorwaarden hij voor hen nodig acht om de transformatie van zorg naar gezondheid te vergroten.

2. Versterk gemeenten en het sociaal domein

Gemeenten zijn niet zomaar één van de ondertekenaars van het GALA en IZA, maar mede regievoerder op de transformatie in de regio's. Zonder duurzame versterking van gemeenten en het sociaal domein gaat de transformatie niet lukken. Hiervoor moeten de randvoorwaarden vanuit het rijk op orde zijn: bestaanszekerheid en voldoende investeren in de basis/sociaal domein voorkomen zorg. Wij vragen de staatssecretaris om duurzame versterking van de gemeenten en het sociaal domein om de effecten van de transformatie op het sociaal domein op te vangen.

Zorg voor versnelling van goede en structurele bekostigingsmogelijkheden voor domeinoverstijgend samenwerken.

In verschillende wijken in Nederland hebben mensen weinig of minder perspectief dan in andere wijken. In dit soort wijken kunnen we de komende tien jaar veel impact maken door samen met zorgpartijen en het sociaal domein op te trekken. Het is daarom essentieel voor de transformatie van zorg naar gezondheid dat we vaart maken met het regelen van goede en structurele bekostigingsmogelijkheden voor domeinoverstijgend samenwerken

Het begin is gemaakt met het vooruitzicht van nieuwe betaaltitels maar het is wat ons betreft nog klein en voorzichtig. Om écht impact te maken moet je je ook sector- en domeinoverstijgend kunnen richten op het collectief (zoals populaties in kwetsbare wijken) en heb je verdergaande mogelijkheden nodig. We verzoeken u aan de staatssecretaris te vragen hoe hij gaat zorgen voor versnelling van domeinoverstijgende bekostiging.

Ontschotten: Financier in lijn met de bedoeling

GALA is bij uitstek een integraal akkoord: gemeenten dienen op verschillende onderwerpen en directies een samenhangend plan van aanpak te schrijven en dit uit te voeren. De bekostiging vanuit het rijk wordt echter in schotten geleverd, via Specifieke Uitkeringen (SPUKs). Dit komt niet ten goede aan de uitwerking in de gemeenten. Geef gemeenten de ruimte om zelf aan te geven waar zij hun middelen aan willen besteden. Dat is regionaal erg verschillend ingericht. We verzoeken u de staatssecretaris te vragen te onderzoeken hoe de financieringsvorm meer integraal kan worden ingericht.

De beweging naar gezondheid kan niet worden gemaakt zonder een sterk en robuust sociaal domein, echter ontbreekt het aan structurele bekostiging.

De ALV van de VNG heeft een oplossing voor het financieel ravijn 2026 als voorwaarde gesteld voor deelname aan het IZA en de uitwerking van de bijbehorende preventieagenda in het GALA (zie [deze](#) en [deze](#) link). Het gebrek aan perspectief op structurele financiering zorgt daarnaast voor terughoudendheid van gemeenten over structurele borging van plannen. Waarom nu investeren in versterking van het sociaal domein en gezondheid als we weten dat er in 2026 een forse bezuinigingsopdracht aan zit te komen? Daarmee wordt de beweging afgeremd. Het is van belang dat er in de kabinetsformatie of vanuit de Kamer oplossingen worden gezocht voor dit nijpende financiële probleem. We verzoeken u om aan de staatssecretaris te vragen oplossingsrichtingen aan te dragen zodat gemeenten meer toekomstperspectief wordt geboden.

Onderzoek het effect van de transformatie van zorg naar gezondheid op het sociaal domein en neem deze uitkomsten mee in de structurele financiering van gemeenten.

Er wordt structureel en in toenemende mate een groter beroep gedaan op het sociaal domein. Naast de autonome groei vanwege vergrijzing die in beeld wordt gebracht met het houdbaarheidsstraject Wmo, vindt er vanuit de huidige akkoorden ook verschuiving van zorg naar gezondheid en preventie plaats. De samenloop van deze twee ontwikkelingen vergen veel structurele mankracht, expertise en capaciteit van gemeenten. De SPUKs zijn slechts een kortetermijnoplossing.

We roepen de staatssecretaris op om onderzoek te doen naar de effecten van de transformatie van zorg naar gezondheid op het sociaal domein, en deze uitkomsten samen met de uitkomsten van het houdbaarheidsonderzoek Wmo, mee te nemen in de structurele financiering van gemeenten.